

Rapport ifm helhetlig gjennomgang av nasjonale kompetansetjenester 2018

Navn på tjenesten:	Nasjonal kompetansetjeneste for kvinnehelse
Engelsk navn på tjeneste	Norwegian National Advisory Unit on Womens Health
Lokalisering:	Oslo universitetssykehus HF, Rikshospitalet
Helseregion:	Helse Sør-Øst RHF

Om helhetlig gjennomgang

Helse- og omsorgsdepartementet har i 2016 besluttet at det skal gjennomføres en helhetlig gjennomgang av alle godkjente nasjonale tjenester i spesialisthelsetjenesten. Oppdraget ble gitt til de regionale helseforetak og Helsedirektoratet som i samarbeid har gjennomført helhetlige gjennomgangen i tråd med regelverk for etablering og drift av slike tjenester. Nasjonale behandlingstjenester ble gjennomgått og vurdert i 2017. I 2018 er det gjennomført en tilsvarende gjennomgang av nasjonale kompetansetjenester.

Regelverk for etablering og drift av nasjonale tjenester fremgår av forskrift nr. 1706 av 17. desember 2010 om godkjenning av sykehus, bruk av betegnelsen universitetssykehus og nasjonale tjenester i spesialisthelsetjenesten med tilhørende veileder. Målsettingen med den helhetlige gjennomgangen i 2018 er å vurdere om det skal gis anbefaling om videreføring, alternative funksjonsendringer, avvikling, desentralisering eller omorganisering av nasjonale kompetansetjenester.

Gjennomgangen er lagt opp som en systemrevisjon basert på krav og forventinger i styringssystemet for nasjonale tjenester i spesialisthelsetjenesten. Vurderingen er basert på årsrapportering fra tjenestene og faglig referansegruppe for driftsåret 2017 og innhentet tilleggsinformasjon fra leder for tjenesten og faglig referansegruppe. I tillegg benyttes informasjon fra søknadsprosesser og tidligere årlige gjennomganger av den enkelte tjeneste.

Gjennomgangen er gjennomført av en arbeidsgruppe med deltagere fra hvert av de regionale helseforetak og Helsedirektoratet. Resultatet av gjennomgangen er oppsummert i denne sluttrapporten.

Oslo, 1. november 2018

Tjenestens innhold og organisering

Tjenesten ble første gang godkjent i 2006. Tjenesten er administrativt underlagt Oslo universitetssykehus HF, og er lokalisert til Kvinneklinikken, Rikshospitalet. Tjenesten har 22 ansatte; 5 fast ansatte, 1 leder, 1 spesialrådgiver og 3 forskere. Videre har tjenesten 17 midlertidig ansatte; 1 forsker, 8 postdoktorforskere, 7 Phd stipendiater og 1 kommunikasjonsrådgiver. Flere av de midlertidige ansatte har arbeidsplass i andre helseregioner. Tjenestens viktigste oppgaver er formidling av kunnskap, forskning og fagutvikling, og rådgivning. Tjenestens aktiviteter er jevnt fordelt med ca. 30 % på hver av disse oppgavene.

Ved gjennomgang av tjenesten i 2009, anbefalte de regionale helseforetak at denne tjenesten ble avviklet som en nasjonal kompetansetjeneste. Bakgrunnen for dette var at tjenesten ikke var i tråd med regelverk og intensjon med etablering av nasjonale kompetansetjenester. Det uttales at slike tjenester skal omfatte avgrensede og definerbare fagområder der tjenesten kan ha en oppbyggende og understøttende funksjon. Denne tjenesten fungerer som et forskningsinstitutt med aktiviteter innenfor et vidt spekter av ulike medisinske fagområder. Det er all grunn til å videreføre denne forskningen, men ikke med status som en nasjonal kompetansetjeneste. Tjenesten ble regodkjent iht. nytt regelverk i 2011.

Formålet med tjenesten er å bygge opp og spre kompetanse om kvinners helse i et livsløpsperspektiv. Kjerneområder er årsaksforhold og behandling av sykdommer knyttet til svangerskap og fødsel, samt kjønnsforskjeller i helse.

Ved godkjenning av tjenesten ble det pekt på at tjenesten skulle ha et *særskilt fokus på sykdommer som primært rammer kvinner. Det er godkjent om lag 10 nasjonal tjenester som har fokus på utredning og behandling av sykdommer som kun rammer kvinner.* Det fremgår ikke om tjenesten har gjort formelle ansvarsavklaringer ift andre nasjonale tjenester som er etablert med ansvar for oppgaver innenfor samme diagnose og sykdomsgrupper som det tjenesten selv jobber med.

Kompetansespredning, veiledning og rådgivning

Den primære målgruppen for tjenestens kompetansespredning er helsepersonell og publikum.

Tjenesten bruker ulike virkemidler for å nå målgruppen. Tjenesten deltar i grunn, etter og videreutdanning av helsepersonell og sprer kompetanse til helsepersonell, myndigheter og publikum gjennom kurs, artikler i nasjonale og internasjonale tidsskrift, rapporter og digitale medier. Tjenesten har en egen nettside. I tillegg brukes nettsiden forskning.no, Kvinnehelsebloggen, en egen Twitter-konto og oppslag i media.

Tjenesten har utarbeidet en plan for kompetansespredning. Planen bygger på strategiplan for perioden 2014 – 2018. Det fremgår ikke av planen om det er gjort en kartlegging av behov og vurdering av bruk av ulike virkemidler for å nå ulike mottagere. Det fremgår heller ikke om planen bygger på et overordnet resultatmål for tjenesten. Plan for kompetansespredning er utarbeidet i samarbeid med faglig referansegruppe. Planen er ikke utarbeidet i tråd med intensjonen.

Forskning
Det vises til publiserte vitenskapelige artikler og forskningsprosjekt som pågår. Det fremgår at flere av forskningsprosjektene involverer andre helseregioner. Tjenesten deltar både i nasjonale og internasjonale forskningsnettverk.
Dokumenterte resultater av tjenestens virksomhet
Formålet med tjenesten er å bygge opp og spre kompetanse om kvinners helse i et livsløpsperspektiv. Det fremgår ikke om det er utarbeidet målbare resultatmål for tjenestens kompetansespredning. Det fremgår heller ikke om det er utarbeidet særskilte resultatmål for kompetanseoppbyggingen i den kommunale helse- og omsorgstjenesten. Det vises i årsrapporten til ulike mål og resultatmål. På området reproduktiv helse har tjenesten mødredødelighet som et overordnet resultatmål. Det fremgår imidlertid ikke dokumentasjon som viser effekt av tjenestens virksomhet knytte til resultatmålet. Tjenesten viser også til en rekke mål for aktiviteter fra år til år. Det oppfattes at dette er mål ifm årlige virksomhetsplaner og som gir kvantitative mål for antall vitenskapelig artikler m.m. Dette tilsvarer den dokumentasjonen som følger av vedlegg 2. Det fremgår av tilleggsrapportering fra leder at det er etablert et samarbeid om formidling, forskning og fagutvikling når det gjelder kvinnehelse og kjønnsforskjeller i helse med faglige nettverk i alle helseregionene. Det fremgår ikke om dette gjøres som ledd i å videreføre kompetansetjenestens arbeid i helseregionene.
Kvalitet
Tjenesten har utviklet et forskningsregister for mødredødsfall. Det fremgår ikke om det er gjennomført undersøkelser eller på annen måte innhentet informasjon for å dokumentere om tjenestens resultatmål blir oppnådd og om tjenestens virksomhet har effekt og har ført til økt kvalitet.
Tilgjengelighet
Det er ikke fremlagt dokumentasjon som viser at ny kunnskap blir mottatt og tatt i bruk av målgruppen og at tjenestens virksomhet har ført til økt tilgjengelighet til aktuell kompetanse hos helsepersonell ute i helsetjenesten.
Faglig referansegruppe
Tjenesten har etablert en faglig referansegruppe med representanter for det enkelte regionale helseforetak og brukerrepresentant. Referansegruppen har møte med tjenesten 1 gang pr. år. Det rapporteres at referansegruppens sammensetning er dekkende for tjenestens behov. Referansegruppen har godkjent tjenestens årsrapport for 2017. Referansegrupper viser til en rekke aktiviteter som kompetansetjenesten gjennomfører og som er viktige for helsetjeneste og brukere av denne. Referansegruppen rapporterer at den enkelte helseregion får dekket sitt behov for kompetanseoppbygging gjennom tjenestens ulike

formidlingsaktiviteter. I tillegg involveres helseregionene i 14 av 22 forskningsprosjekter som pågår.

Andre opplysninger

Tjenesten avgir årlig rapportering. Årsrapportene for tjenesten er tilgjengelig på <http://nasjonaletjenester.ihelse.net>. Det vises i den sammenheng til de tilbakemeldinger som er gitt ifm årlig gjennomgang av årsrapportene for tjenesten.

Det er som ledd i denne gjennomgangen bedt om at tjenesten fremlegger dokumentasjon i vedlegg 3 som viser om det er behov for å videreføre kompetansetjenestens virksomhet.

Både tjenestens leder og faglig referansegruppe mener at det er viktig at tjenestens videreføres. Kunnskapsgrunnlaget knyttet til kvinnehelse og kjønnsforskjeller i helse er fremdeles meget sparsomt. Det gjenstår derfor fortsatt et stort arbeid for å videreutvikle kunnskapsgrunnlaget for risikofaktorer, diagnose og behandling av typiske kvinnesykdommer. Videre gjenstår et stort arbeid når det gjelder implementering av denne kunnskapen i helsetjenesten.

Det fremgår ikke av dokumentasjon hvilke deler av tjenesten som fortsatt er kompetansesvak og hvilke tiltak tjenesten vil iverksette for bygge opp denne kompetansen.

Vurdering ift kriterier:

Tjenestens innhold og organisering

Tjenesten er etablert for å bygge opp og spre kompetanse om kvinners helse i et livsløpsperspektiv. Kjerneområder er årsaksforhold og behandling av sykdommer knyttet til svangerskap og fødsel, samt kjønnsforskjeller i helse. Tjenestens fagområde er svært vidt og er vanskelig å avgrense både i bredde og tid.

Årsrapport for driftsåret 2017 viser at den overveiende delen av denne kompetansetjenestens virksomhet er knyttet til forskning. Tjenesten anser forskning som selve grunnlaget for kompetansespredning om kvinnehelse og kjønnsaspekt i medisinen og det er behov for mere forskning. Tjenesten har derfor etablert en stor forskningsaktivitet innenfor en rekke spesialiteter og som involverer alle helseregioner.

Kompetansespredning, veiledning og rådgivning

Tjenesten driver forskning og kompetansespredning.

En nasjonal kompetansetjeneste er i første rekke etablert for å bygge opp og spre kompetanse. Dette skal skje innenfor en rimelig tidshorisont som anses å være 5 år. For å oppnå ønsket effekt innenfor en slik tidsplan, kreves et systematisk arbeid. Alle nasjonale kompetansetjenester skal derfor utarbeide en plan for kompetansespredning. En slik plan skal bygge på en analyse/karlegging av behov og bruk av virkemiddel, og er et verktøy til å oppnå tjenestens resultatmål.

Tjenesten har utarbeidet en plan for kompetansespredning som gjelder for perioden 2014 - 2018. Planen viser til 3 virkemidler som benyttes. Det fremgår ikke om planen bygger på overordnet

resultatmål for tjenesten. Det fremgår ikke hvilket tidsrom planen gjelder for, hva som er status for tjenestens kompetansespredning og når overordnet resultatmål for tjenesten skal være oppfylt. For de enkelte tiltakene i planen er det ikke angitt en sluttdato. Det fremgår heller ikke om planen bygger på en kartlegging av behov og vurdering av bruk av ulike virkemidler for å nå ulike mottagere.

Det er ikke fremlagt annen dokumentasjon som viser for hvilke deler av dette fagfeltet som fortsatt er kompetansesvakt og at dette er begrunnelsen for at kompetansetjenestens oppgaver må videreføres i form av en nasjonal kompetansetjeneste.

Dokumenterte resultater av tjenestens virksomhet

Tjenesten har utarbeidet overordnet resultatmål for tjenesten. Det fremgår ikke om det overordnede resultatmål for tjenesten er basert på en 5 års tidshorisont eller om resultatmålet for tjenesten er oppfylt.

Det forutsettes at tjenesten har etablert et system for å dokumentere effekt av tjenestens virksomhet. Effekt av tjenestens virksomhet innebærer at den primære målgruppen har mottatt kunnskap, har tatt kunnskapen i bruk og at dette har ført til økt kvalitet og tilgjengelighet til utredning og behandling i den enkelte helseregion. Dersom tjenesten ikke allerede har et register, vil for eksempel andre metoder som kartleggingsundersøkelse eller spørreundersøkelse være lettere og mer egnet til å dokumentere effekt av tjenestens virksomhet.

Årsrapporten viser til en rekke aktiviteter som er gjennomført. Tjenesten har en stor forskningsaktivitet og at det arrangerer ulike møter og kurs. Tjenesten har fokus på mange fagområder. Det gis stipend og støtte til forskningsprosjekter og det er etablert forskningsnettverk/fagnettverk i alle helseregioner. Sammen med fagnettverket arrangeres det kurs for helsepersonell.

Tjenesten viser til et overordnet resultatmål innen mødredødelighet og en rekke mål som ledd i en virksomhetsplan. Det er ikke beskrevet et system for å dokumentere resultatoppgjør og effekt av de oppgaver som er tillagt tjenesten. Det fremgår ikke om tjenestens virksomhet har ført til økt kompetanse og kvalitet på utredning og behandling ute i helsetjenesten av sykdommer som primært rammer kvinner. Det er ikke fremlagt dokumentasjon for effekt av tjenestens virksomhet.

Det er forutsatt at tjenesten skal bidra til et etablert faglig nettverk i hver helseregion som på sikt skal overta og videreføre arbeidet med å bygge opp og spre kompetanse lokalt.

Det vises til at tjenesten har etablert faglig nettverk i alle helseregioner. Det fremgår ikke om disse nettverkene er forberedt på å overta og videreføre kompetansetjenestens oppgaver regionalt dersom tjenesten avvikles som en nasjonal tjeneste.

Faglig referansegruppe

Tjenesten har etablert en faglig referansegruppe. Referansegruppen har godkjent tjenestens årsrapport. Referansegruppen synes å fungere etter regelverket for ordningen.

Status for tjenesten

Begrunnelsen for å etablere en nasjonal kompetansetjeneste er at det er behov for å bygge opp og spre kompetanse nasjonalt innenfor et avgrenset fagområde innenfor en avgrenset tidshorisont. Dette forutsetter at målgruppen for kompetansespredninger er avgrenset og tilgjengelig.

Denne tjenesten har vært i drift i 11 år. Tjenestens fagområde er svært bredt og tjenestens primære målgruppe for kompetansespredning er helsepersonell og publikum. Dette er svært ambisiøst med tanke på den tidshorisont som er forutsatt for nasjonale kompetansetjenester.

Det fremgår av årsrapporten at denne tjenesten både driver forskning og kompetansespredning. Det kan vises til en rekke aktiviteter gjennom mange år. Det fremgår imidlertid at de overordnede målene for denne tjenesten ikke er nådd. Kunnskapsgrunnlaget er fortsatt for dårlig og det er behov for mere forskning. Det fremgår også at det ikke er fremlagt dokumentasjon for effekt av tjenestens virksomhet og det er ikke lagt frem en plan for kompetansespredning med en tidsplan for når resultatoppnåelse for tjenesten vil foreligge.

Ved etablering av nasjonale kompetansetjenester er det forutsatt at det kan dokumenteres at et fagområde er kompetansesvakt og at av hensyn til pasientbehandling er behov for kompetanseoppbygging på dette fagområdet. Tjenesten har ikke fremlagt dokumentasjon på at dette fagområdet fortsatt er kompetansesvakt.

Det argumenteres for at det fortsatt er behov en nasjonal kompetansetjeneste som kan drive kompetanseutvikling og kompetansespredning til helsepersonell og helsetjenesten på dette fagområdet. Det er behov for bedre kunnskapsgrunnlag, bedre registerdata og mer forskning. Videre er det behov for drift av forskernettverk og fagnettverk for fagfeltet. Dette er oppgaver som ligger i ansvaret til dagens helseforetak med mindre at behovet for forskning er så stort at denne tjenesten burde ha vært en egen forskningsinstitusjon.

Oppsummering:

- Tjenestens ansvarsområde og oppgaver samsvarer med begrunnelsen for godkjenning av tjenesten
- Det er ikke fremlagt dokumentasjon for at fagområdet er kompetansesvakt og at dette er begrunnelsen for hvorfor tjenestens arbeid må videreføres i form av en nasjonal kompetansetjeneste
- Tjenesten driver kompetansespredning til helsepersonell og publikum for å nå sitt overordnede oppdrag. Det er ikke lagt opp til at tjenestens virksomhet og overføring av kunnskap skal kunne videreføres av regionale faglige nettverk innen en 5 års tidshorisont.
- Det er utarbeidet overordnet resultatmål for tjenesten. Det er ikke utarbeidet en plan for kompetansespredning som viser når resultatmål for tjenesten skal være oppfylt.
- Det er ikke utarbeidet et system for å dokumentere resultatoppnåelse for de oppgaver som er tillagt tjenesten
- Tjenesten kan ikke dokumentere at tjenestens virksomhet fører til økt kompetanse og kvalitet på utredning og behandling av en sykdom eller skade ved landets helseforetak

- Den faglige referansegruppen synes å fungere etter intensjon

Høring på rapportutkast

Evt. påpekte konkrete feil er rettet i rapporten. Øvrige tilbakemeldinger relatert til rapportutkastet gjengis sammenfattet nedenfor:

- Tjenesten mener at krav om å lage ett enkelt overordnet resultatmål for tjenesten strider imot det omfattende mandatet gitt av HOD. For svært spesifikke satsningsområder vil det være mulig å formulere adekvate resultatmål.
- Tjenesten har dialog med de tre nasjonale kompetansetjenestene som arbeider med sykdommer som rammer kvinner, men har ikke gjort formelle ansvarsavklaringer

Avsluttende kommentar fra arbeidsgruppe

Helhetlig gjennomgang er basert på rapporteringen fra de nasjonale kompetansetjenestene. Arbeidsgruppens funn og kommentarer knyttet til tjenestens drift og etterlevelse av regelverk fremgår av denne rapporten.

Tjenesten har blitt forelagt dette utkastet til rapport og er gitt mulighet til å komme med innspill. En oppsummering av tjenestens innspill fremgår av punktet over.

150318 arl